

Näringsutskottets betänkande 2023/24:NU5

Ny kärnkraft i Sverige

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens lagförslag och avslår motionsyrkandena.

Regeringens förslag syftar till att möjliggöra för ny kärnkraft genom att förbudet i miljöbalken mot att tillåta nya reaktorer på andra platser än i dag tas bort liksom även förbudet mot att tillåta att fler än tio reaktorer är i drift samtidigt.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2024.

I betänkandet finns åtta reservationer (S, V, C, MP) och fyra särskilda yttranden (S, V, C, MP). I en reservation (S, V, C, MP) föreslås att riksdagen ska avslå regeringens förslag.

Behandlade förslag

Proposition 2023/24:19 Ny kärnkraft i Sverige – ett första steg.

Åtta yrkanden i följdmotioner.

13 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2023/24.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Utskottets överväganden	6
Ny kärnkraft – tillåtet antal reaktorer och frågor om lokalisering	6
Utskottets ställningstagande	11
Vissa övriga frågor om kärnkraft	13
Utskottets ställningstagande	18
Reservationer	21
1. Regeringens lagförslag, punkt 1 (S, V, C, MP)	21
2. Nya reaktorerers lokalisering, punkt 2 (S, C)	21
3. Nya reaktorerers lokalisering, punkt 2 – motiveringen (V, MP)	22
4. Fusionskraft, punkt 3 (S, C)	23
5. Övriga frågor om kärnkraft, punkt 4 (S)	24
6. Övriga frågor om kärnkraft, punkt 4 (C)	25
7. Övriga frågor om kärnkraft, punkt 4 (MP)	26
8. Övriga frågor om kärnkraft, punkt 4 – motiveringen (V)	28
Särskilda yttranden	29
1. Regeringens lagförslag, punkt 1 (S)	29
2. Regeringens lagförslag, punkt 1 (V)	30
3. Regeringens lagförslag, punkt 1 (C)	31
4. Regeringens lagförslag, punkt 1 (MP)	32
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	33
Propositionen	33
Följdmotionerna	33
Motioner från allmänna motionstiden 2023/24	34
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	36

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Ny kärnkraft – tillåtet antal reaktorer och frågor om lokalisering

1. Regeringens lagförslag

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i miljöbalken,
2. lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2023/24:19 punkterna 1 och 2 samt avslår motionerna

2023/24:2751 av Birger Lahti m.fl. (V),

2023/24:2752 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 1,

2023/24:2754 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkandena 1 och 2 samt

2023/24:2757 av Linus Lakso m.fl. (MP).

Reservation 1 (S, V, C, MP)

2. Nya reaktorer lokalisering

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:2458 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 23,

2023/24:2752 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 2 och

2023/24:2754 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 3.

Reservation 2 (S, C)

Reservation 3 (V, MP) – motiveringen

Vissa övriga frågor om kärnkraft

3. Fusionskraft

Riksdagen avslår motion

2023/24:2453 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 94.

Reservation 4 (S, C)

4. Övriga frågor om kärnkraft

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:27 av Robert Stenkvist (SD),

2023/24:153 av David Perez m.fl. (SD),

2023/24:168 av Jörgen Grubb m.fl. (SD),

2023/24:611 av Sten Bergheden (M) yrkandena 1 och 2,

2023/24:720 av Ulrika Heindorff m.fl. (M) yrkande 6,

2023/24:776 av Larry Söder (KD),

2023/24:1961 av Laila Naraghi (S),

2023/24:2450 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 28,

2023/24:2458 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 26,

2023/24:2693 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 13 och

2023/24:2754 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 4.

Reservation 5 (S)

Reservation 6 (C)

Reservation 7 (MP)

Reservation 8 (V) – motiveringen

Stockholm den 23 november 2023

På näringsutskottets vägnar

Tobias Andersson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tobias Andersson (SD), Elisabeth Thand Ringqvist (C), Fredrik Olovsson (S), Jessica Stegrud (SD), Mattias Jonsson (S), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Marianne Fundahn (S), Birger Lahti (V), Eric Palmqvist (SD), Elin Söderberg (MP), Louise Eklund (L), Johnny Svedin (SD), Aida Birinxhiku (S), Daniel Vencu Velasquez Castro (S), Ann-Sofie Lifvenhage (M), Lili André (KD) och Saila Quicklund (M).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2023/24:19 Ny kärnkraft i Sverige – ett första steg. Med anledning av propositionen har fyra motioner väckts. I detta betänkande behandlar utskottet även 13 motionsyrkanden som rör kärnkraft från allmänna motionstiden 2023/24. En förteckning över de behandlade förslagen återfinns i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

Utskottets överväganden

Ny kärnkraft – tillåtet antal reaktorer och frågor om lokalisering

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag. Ändringarna syftar till att möjliggöra för ny kärnkraft genom att förbudet i miljöbalken mot att tillåta nya kärnreaktorer på andra platser än i dag tas bort, liksom även förbudet mot att tillåta att fler än tio reaktorer är i drift samtidigt. Vidare avslår riksdagen motionsyrkanden som har väckts med anledning av propositionen.

Jämför reservation 1 (S, V, C, MP) och 2 (S, C), motivreservation 3 (V, MP) och särskilt yttrande 1 (S), 2 (V), 3 (C) och 4 (MP).

Propositionen

Bakgrund

Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna har kommit överens om att föreslå lagändringar för att möjliggöra för ny kärnkraft. Enligt överenskommelsen ska förbudet i miljöbalken mot att tillåta nya reaktorer på andra platser än i dag tas bort, liksom även förbudet mot att tillåta att fler än tio reaktorer är i drift samtidigt.

Regleringen av antalet reaktorer och på vilka platser kärnreaktorer får uppföras

I lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet (kärntekniklagen), strålskyddslagen (2018:396) och miljöbalken anges de generella tillståndsreglerna för säkerhet, strålskydd och miljöskydd för kärnteknisk verksamhet. Uppförandet av en ny reaktor kräver tillstånd enligt både kärntekniklagen och miljöbalken.

Den 1 januari 2011 infördes en bestämmelse i miljöbalken (17 kap. 6 a §) i vilken det ställs upp tre förutsättningar som måste vara uppfyllda för att regeringen ska tillåta en ny kärnkraftsreaktor. De tre förutsättningarna är följande:

1. Den nya reaktorn är avsedd att ersätta en kärnkraftsreaktor som efter den 31 maj 2005 har varit i drift för att utvinna kärnenergi.
2. Den kärnkraftsreaktor som ersätts kommer att vara permanent avstängd när den nya reaktorn tas i kommersiell drift.
3. Den nya kärnkraftsreaktorn uppförs på en plats där en kärnkraftsreaktor efter den 31 maj 2005 har varit i drift för att utvinna kärnenergi.

I praktiken innebär den sista punkten att nya kärnreaktorer endast får uppföras i anslutning till de befintliga kärnkraftverken i Oskarshamn, Ringhals (i Varbergs kommun) och Forsmark (i Östhammars kommun).

Förbudet mot att tillåta nya kärnkraftsreaktorer tas bort och det blir tillåtet att etablera kärnkraftverk på nya platser

Regeringen konstaterar att sedan de ovan beskrivna begränsningarna i 17 kap. 6 a § miljöbalken infördes, görs numera bedömningen att elbehovet väntas öka markant och att utvecklingen inom kärnenergiområdet har gått mot mindre enheter, s.k. små modulära reaktorer (SMR). Den elektrifiering av industrin och av transportsektorn som behöver genomföras för att ersätta fossila bränslen, anges som en förklaring till att efterfrågan på el kan komma att öka kraftigt.

Vidare framhåller regeringen att Sverige har goda förutsättningar för att producera varor och tjänster på ett konkurrenskraftigt och klimatneutralt sätt. Det finns därmed ett behov av att bygga ut elproduktionen för att försäkra industrin tillgång till fossilfri energi. Det innebär att det kan finnas fördelar, ur både tekniskt och ekonomiskt perspektiv, med att bygga reaktorer på nya platser.

Mot denna bakgrund föreslår regeringen att bestämmelsen i miljöbalken (17 kap. 6 a §) som anger att regeringen endast får tillåta en ny kärnkraftsreaktor om den ersätter en permanent avstängd reaktor och uppförs på en plats där någon av de befintliga reaktorerna är lokaliserad ska tas bort.

Hänvisningen i lagen om kärnteknisk verksamhet till den bestämmelse i miljöbalken som begränsar regeringens möjlighet att tillåta nya kärnkraftsreaktorer ska enligt förslaget också tas bort.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2024.

Översyn av andra bestämmelser och ytterligare författningsförändringar

I propositionen redovisar regeringen att ett flertal remissinstanser har påtalat behovet av att se över även andra bestämmelser än de nyssnämnda av betydelse vid en utbyggnad av kärnkraften. Med anledning av detta betonar regeringen att förberedelserna av nya ansökningar kommer att ta tid och att det därför kommer att finnas tid att utreda och genomföra de författningsändringar som kan behövas för omhändertagande av använt kärnbränsle och kärnavfall från nya anläggningar. Vidare anger regeringen att vissa frågor som remissinstanser har lämnat synpunkter på kommer att hanteras av regeringen när kommande utredningar och regeringsuppdrag bereds. Det handlar bl.a. om det kommunala vetot, om nationella kärnkraftssamordnare för att underlätta samspillet mellan kärnkraftsprojektörer, myndigheter och andra aktörer på olika nivåer och om översyn av tillståndsprocesser för kärnkraft.

Regeringen säger sig ha förståelse för de synpunkter – från bl.a. Lagrådet – om att det kan innebära vissa fördelar att genomföra olika författningsändringar i ett sammanhang. Regeringen bedömer ändå att det är viktigt att redan nu

ta bort det legala hindret för att tillåta ny kärnkraft och därigenom göra det möjligt för marknaden att planera för sådan kraftproduktion.

Motionerna

I Centerpartiets partimotion 2023/24:2458 av Muharrem Demirok m.fl. efterfrågas i yrkande 23 ett tillkännagivande om att begränsningen på tio kärnkraftsreaktorer bör tas bort. Motionärerna anser att alla fossilfria kraftslag behövs för att det ska vara möjligt att klara klimatomställningen. Det är enligt dem tydligt att kärnkraften kan komma att utgöra en del av det framtida energisystemet. Motionärerna anser att det är rimligt att bestämmelsen i miljöbalken om begränsningen om tio reaktorer i samtidig drift tas bort. Det viktiga är inte om det finns fem små reaktorer eller en stor vid Oskarshamns, Ringhals eller Forsmarks kärnkraftverk. Den som vill bygga kärnkraftverk på marknadsmässiga villkor ska enligt motionärerna vara fria att göra det.

I kommittémotion 2023/24:2754 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 1 föreslås att riksdagen ska avslå förslagen i propositionen om ändringar i miljöbalken, och i lagen om kärnteknisk verksamhet, yrkande 2. Motionärerna framhåller att Sverige befinner sig i en omfattande nyindustrialisering där investeringar i fossilfrihet innebär möjligheter till tusentals fler arbetstillfällen. Motionärerna konstaterar också att investeringsviljan i dag är som störst inom de förnybara energikällorna som t.ex. havsbaserad vindkraft. Detta är grön och billig elproduktion som de anser kan, och behöver, komma på plats snabbt. Samtidigt framhåller de att kärnkraften utgör en viktig del av svensk elproduktion och kommer att göra det även fortsättningsvis.

När det gäller förslagen i propositionen konstaterar motionärerna att det hade varit att föredra om all nödvändig lagstiftning som hänger samman med regeringens förslag hade varit på plats inför riksdagens ställningstagande till de nu aktuella lagändringsförslagen. Det finns enligt motionärerna behov av kompletterande utredningsinsatser och eventuellt även författningsstöd när det gäller t.ex. beredskaps- och planeringszoner och omhändertagande av kärnavfall.

Trots bristen på helhet instämmer motionärerna i det som anförs i propositionen om att det inte behövs något uttryckligt tak för antalet reaktorer på de platser där det redan bedrivs kärnkraftsverksamhet. De anser att det bör vara upp till verksamhetsutövarna att utifrån den normala tillståndsprövningen hos berörda myndigheter och kommuner hantera ytterligare reaktorer på dessa platser. Det kan exempelvis bli aktuellt för aktörer att söka tillstånd för att uppföra effektmässigt mindre och modulära reaktorer, s.k. SMR.

Motionärerna anser emellertid inte att det är lämpligt att öppna för kärnkraftsetableringar på andra platser än där kärnkraft redan produceras. Att kunna använda befintlig infrastruktur, kompetens m.m. i det omgivande samhället i anslutning till Ringhals, Oskarshamn och Forsmark gör att det blir både tids- och kostnadsmässigt mest effektivt att etablera nya reaktorer på dessa platser.

Andra argument mot att möjliggöra etableringar på andra platser än de befintliga är att de nuvarande reaktorägarna är kollektivt ansvariga för kostnadsberäkning och finansiering av kärntekniska restprodukter och har byggt upp system för såväl bränsle- som avfallshantering. Berörda länsstyrelser har dessutom kunskap om den samordnande roll kopplad till beredskap som krävs i samband med t.ex. en reaktorolycka. Även säkerhetspolitiska skäl motiverar att kärnkraftsanläggningar byggs på de platser där sådan verksamhet redan drivs.

Sammantaget anser motionärerna alltså att riksdagen ska avslå förslagen i propositionen och i stället ställa sig bakom det förslag i motionen, yrkande 3, som innebär att riksdagen genom ett tillkännagivande uppmanar regeringen att återkomma med ett förslag om en ändring av 17 kap. 6 a § miljöbalken som innebär att det blir möjligt att utöka antalet reaktorer, men inte på fler platser än dagens.

I kommittémotion 2023/24:2751 av Birger Lahti m.fl. (V) motsätter sig motionärerna förslagen i regeringens proposition och föreslår därför att propositionen ska avslås av riksdagen. De anser att kärnkraft är en osäker och dyr energikälla som försvårar omställningen till förnybar energiproduktion. Dessutom saknas det en säker metod för slutförvaring av det radioaktiva avfallet. Motionärerna vill avveckla kärnkraften och i stället satsa på förnybar energiproduktion. De vidhåller målet att Sverige senast 2040 ska ha ett hundra procent förnybart energisystem där vindkraften tillsammans med vatten- och solkraft förser Sverige med energi.

Rickard Nordin m.fl. (C) understryker i kommittémotion 2023/24:2752 att alla fossilfria kraftslag behövs för att klara klimatomställningen. Med hänvisning till den pågående forskningen kring och utvecklingen av små modulära reaktorer (SMR) anser motionärerna att det är rimligt att ta bort bestämmelsen i miljöbalken som begränsar antalet reaktorer till tio. De delar således regeringens uppfattning om att det bör vara möjligt att tillåta fler än tio reaktorer i drift samtidigt. Däremot anser de inte att det bör vara tillåtet att etablera nya reaktorer på andra platser än där det redan finns kärnkraftsproduktion. Dessa platser har flera fördelar i form av starkt lokalt stöd och existerande anslutningar till elnätet. Säkerheten på dessa områden är dessutom utredd. Därför vore det mest tids- och resurseffektivt att bygga ut kärnkraften på dessa platser. Genom att tillåta utbyggnad på andra platser än de befintliga skulle den nödvändiga utbyggnaden av den svenska kraftproduktionen sinkas eftersom nya lokaliseringar bl.a. kräver säkerhetspolitiska utredningar och riskerar att begränsas av den kommunala vetorätten. Mot denna bakgrund föreslår motionärerna i yrkande 1 att riksdagen ska avslå propositionen och, i yrkande 2, i stället bifalla förslaget i motionen om att genom ett tillkännagivande uppmana regeringen att återkomma till riksdagen med ett förslag om en ändring i miljöbalken i den del som berör begränsningen av antalet reaktorer.

Även i Miljöpartiets kommittémotion 2023/24:2757 av Linus Lakso m.fl. yrkas på att riksdagen ska avslå propositionen. Motionärerna framhåller att kärnkraften är förknippad med både stora risker och miljöproblem, och ny

kärnkraft är, enligt deras uppfattning, dessutom förenad med stora kostnader. De anför också att kärnkraft förutsätter användning av uran som är en ändlig resurs och som utvinns i gruvor som förgiftar stora områden. Andra problem är att det giftiga kärnavfallet måste förvaras i tusentals år och att en större kärnolycka kan ge så stora och kostsamma miljöskador att hela Sveriges ekonomi hotas. Motionärerna anser att Sverige i stället ska satsa på den förnybara energin, som t.ex. sol- och vindkraft, bl.a. för att det är betydligt billigare att bygga ut denna kraftproduktion än kärnkraften.

Bakgrund och pågående arbete

Ny kärnkraft i Sverige – ett andra steg

Den 2 november 2023 meddelade regeringen att en särskild utredare ska se över den nuvarande regleringen för att underlätta för tillkomsten av ny kärnkraft (dir. 2023:155). Utredaren ska bl.a.

- utreda hur tillståndsprövningen av kärnkraftsreaktorer enligt såväl lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet som miljöbalken kan effektiviseras med tydlighet och korta prövningstider som mål
- se över ansökningsavgiften enligt förordningen (2008:463) om vissa avgifter till Strålsäkerhetsmyndigheten och föreslå de ändringar som behövs för ett ändamålsenligt avgiftsuttag som tar hänsyn till nya reaktortyper
- analysera behovet av anpassning och utveckling av det befintliga kärnavfallsprogrammet för hantering av avfall från nya reaktorer
- analysera och bedöma behovet av anpassning av regelverket för beredskaps- och planeringszoner och överföring av processparametrar för nya reaktorer på befintliga och nya platser.

Uppdragen om tillståndsprövning och avgifter ska redovisas senast den 30 december 2024, uppdraget om kärnavfall och använt kärnbränsle den 29 augusti 2025 och uppdraget om beredskap den 27 februari 2026.

Färdplan för ny kärnkraft

Den 16 november 2023 presenterade regeringsföreträdare och samarbetspartiet Sverigedemokraterna det man betecknar en färdplan för ny kärnkraft i Sverige. Färdplanen omfattar följande fyra huvudpunkter:

- En kärnkraftssamordnare tillsätts
- Statens finansiella ansvar tydliggörs genom en riskdelningsmodell
- Ny kärnkraft med total effekt motsvarade minst två storskaliga reaktorer senast 2035
- Massiv utbyggnad av ny kärnkraft till 2045.

Kärnkraftssamordnaren kommer bl.a. att ha i uppgift att stödja regeringen i arbetet med etablering av ny kärnkraft och att samla berörda parter för utbyggnaden av kärnkraft i Sverige.

När det gäller en statlig riskdelningsmodell konstateras det i färdplanen att de kreditgarantier som regeringen har utlovat (se längre fram i betänkandet) inte kommer att räcka och att en utredare därför får i uppgift att föreslå en riskdelnings- och finansieringsmodell där staten delar risken. Punkten om ny kärnkraft innebär att den nya politiken ska möjliggöra för att ny kärnkraft med en total effekt om minst 2 500 MW ska kunna finnas på plats senast 2035. Vidare anges det i färdplanen att de långsiktiga behoven av fossilfri el till 2045 gör att det behövs en utbyggnad som skulle kunna motsvara tio nya storskaliga reaktorer. Utbyggnadstakten är emellertid beroende av en mängd faktorer som exempelvis det framtida elbehovet, utbyggnaden i andra delar av elsystemet, var ny konsumtion uppkommer och var produktion lokaliseras, drifttidsförlängning hos befintliga kärnkraftsreaktorer och den tekniska utvecklingen av ny kärnkraft.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande redovisas under följande rubriker:

- Regeringens lagförslag
- Nya reaktorerers lokalisering.

Regeringens lagförslag

Utskottet delar regeringens bedömning att den förväntade allt större efterfrågan på el i kombination med att fossila bränslen måste fasas ut inte minst av klimatskäl starkt motiverar att fossilfri kärnkrafts el tillåts spela en central roll i den svenska energimixen även fortsättningsvis. Kärnkraften bidrar dessutom med sådana systemtjänster som utgör grunden för att det svenska kraftsystemet ska fungera på ett stabilt och förutsägbart sätt.

Mot denna bakgrund ser utskottet positivt på att regeringen genom förslagen i den aktuella propositionen tar ett viktigt första steg mot att ge kärnkraften helt andra utvecklingsförutsättningar än vad som har rått under mer än ett decennium. Som redogjorts för i det föregående innebär regeringens förslag att det blir tillåtet att bygga fler än tio reaktorer och att reaktorer ska få byggas på andra platser än där det i dag finns kärnkraftsreaktorer som är i kommersiell drift, dvs. vid Ringhals, Forsmarks och Oskarshamns kärnkraftverk.

De föreslagna lagändringarna är enligt utskottets uppfattning inte bara nödvändiga för att det ska bli tillåtet att låta kärnkraften expandera i Sverige, utan de skickar även en tydlig signal till alla som överväger att investera i kärnkraftsanläggningar. När utskottet nu föreslår att riksdagen ska anta regeringens lagförslag innebär det en politisk tydlighet om kärnkraftens framtid i Sverige som utgör en första nödvändig hörnsten i det bildliga fundament varpå nya, tekniskt avancerade kärnreaktorer kan byggas.

Utskottet noterar också att regeringen i början av november 2023 beslutade om direktiv för en särskild utredare med uppdraget att se över den nuvarande

regleringen i syfte att underlätta tillkomsten av ny kärnkraft i Sverige. Detta andra steg i arbetet med att främja kärnkraftens utveckling förstärker det tydliga budskapet från regeringen om att kärnkraften har en ljus framtid, till gagn för Sveriges fortsatta utveckling som ett välfärdsland och som ett viktigt bidrag till att möta hoten mot klimatet.

Med hänvisning till den positiva syn som utskottet har dels på förslagen i propositionen, dels på den fortsatta vägen framåt när det gäller kärnkraften, är det en naturlig följd för utskottet att tillstyrka propositionen i dess helhet och därmed också att avstyrka de motionsyrkanden i vilka det föreslås att riksdagen ska avslå propositionen.

Nya reaktorsers lokalisering

Regeringens förslag i propositionen – som utskottet i det föregående har ställt sig bakom – innebär alltså att det blir tillåtet att bygga fler än tio reaktorer och att reaktorer ska få byggas på andra platser än där det i dag finns kärnkraftsreaktorer som är i kommersiell drift, dvs. vid Ringhals, Forsmarks och Oskarshamns kärnkraftverk. Utskottet kan konstatera att det i några av motionerna efterfrågas en lagreglering som innebär att nya reaktorer endast ska få tillåtas på de ovan omnämnda platserna, dvs. en bestämmelse som liknar den som regeringen föreslår ska tas bort (17 kap. 6 a § miljöbalken).

Här vill utskottet – i likhet med regeringen – peka på att utvecklingen mot mindre reaktorer gör att användningen av kärnenergi kan komma att bli annorlunda än i dag. Utöver att producera el kan mindre reaktorer komma att producera fjärrvärme, processvärme och vätgas för t.ex. fossilfri stålproduktion. Eftersom behovet av värme är utspritt över landet, finns det skäl att tillåta att reaktorer uppförs på andra platser än där reaktorer är lokaliserade i dag. Även det befintliga och framtida behovet av el och vätgas finns på andra platser än där dagens reaktorer är belägna. Att placera elproduktion närmare användarna minskar också belastningen på transmissionsnätet. Ett ytterligare skäl till att öppna upp för kärnkraftsetableringar på nya platser är att de platser som är tillåtna i dag kontrolleras av de befintliga kärnkraftsbolagen, vilket håller nya aktörer ute från marknaden.

De motionsyrkanden som tar sikte på att begränsa det antal platser där kärnreaktorer ska få byggas bör mot denna bakgrund avslås av riksdagen.

Därmed avstyrks motionsyrkandena.

Vissa övriga frågor om kärnkraft

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som på olika sätt gäller kärnkraft. Utskottet anser bl.a. att flera av förslagen kan undvaras med hänvisning till den positiva grundinställning som både regeringen och utskottet har till en fortsatt utveckling av detta kraftslag i Sverige.

Jämför reservation 4 (S, C), 5 (S), 6 (C) och 7 (MP) samt motivreservation 8 (V).

Motionerna

I Centerpartiets partimotion 2023/24:2458 av Muharrem Demirok m.fl. begär motionärerna i yrkande 26 att riksdagen genom ett tillkännagivande ska framföra till regeringen att den ska säkerställa att kärnkraft inte subventioneras vid vare sig byggnation, drift eller avveckling. Likt andra kraftslag ska kärnkraften, enligt motionärerna, fullt ut bära sina egna kostnader. Kärnkraftsaktörer ska således alltid själva bära kostnaderna för säkerhet, avfallshantering och olycksförsäkring, vilket bl.a. kräver kraftigt ökade avsättningar för avfallshantering. Som för alla övriga kraftslag har staten emellertid ett ansvar att ansluta ny kraft till elnätet. Det ska dock inte finnas några särskilda subventioner för kärnkraft, vare sig i form av produktionsstöd, kreditgarantier eller övertagande av avfalls- eller olyckskostnader.

I kommittémotion 2023/24:2693 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 13 föreslås ett tillkännagivande om kärnkraft där motionärerna hänvisar till det som anförs i motionen på detta tema. Motionärerna anser att kärnkraften kommer att ha stor betydelse för elsystemet även fortsättningsvis. Av motivtexten framgår vidare att utbyggnaden av den fossilfria elproduktionen måste öka redan i närtid. Motionärerna ser möjligheter till förlängning av drifttiden för de befintliga reaktorerna. Detta förutsätter en säker drift och att de säkerhetshöjande investeringar som krävs för detta genomförs. Även effekthöjning vid de befintliga reaktorerna kan bli ett värdefullt tillskott till elförsörjningen. Motionärerna konstaterar att relevanta myndigheter ser över förutsättningarna för både framtida och befintlig kärnkraft, så att den befintliga kärnkraftens fulla kapacitet kan nyttjas under hela dess livslängd. Vidare noterar motionärerna att s.k. små modulära reaktorer har börjat diskuteras allt mer på senare tid. Den socialdemokratiska regeringen gav Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) i uppdrag att identifiera behov av utveckling av de regler eller andra åtgärder som kan påverka förutsättningarna för nyttjande av befintlig och ny kärnkraft. SSM har föreslagit hur de identifierade behoven av regler och åtgärder bör hanteras vidare.

I kommittémotion 2023/24:2754 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om inriktningen i övrigt för politiken för ny kärnkraft, dvs. utöver de yrkanden i samma motion som har redovisats tidigare i betänkandet och som gäller lagförslagen i propositionen och förslaget om att det ska vara tillåtet med fler reaktorer på de platser där kärnkraftverk finns i dag. Motionärerna slår fast att kärnkraften utgör en viktig del av den svenska elproduktionen och kommer att göra det även framöver. Kärnkraften ska användas på ett säkert och effektivt sätt, och motionärerna understryker att det sedan länge inte finns något stoppdatum som förbjuder eller medför nedstängning av kärnkraft. Motionärerna framhåller att det sedan den energiöverenskommelse som slöts 2016 tydligt har framgått att det också går att bygga nya reaktorer i Sverige. Vidare efterfrågar de en ny blocköverskridande energiöverenskommelse som ger de långsiktiga spelregler som näringslivet efterfrågar och som de anser krävs för de omfattande och långsiktiga investeringar som kärnkraftsatsningar innebär. Utöver detta pekar motionärerna även på att kompetensen på kärnkraftsområdet bör utvecklas och på att kärnkraften har systemmässiga fördelar i förhållande till annan, mer intermittent kraftproduktion.

Fusionsenergi lyfts fram i kommittémotion 2023/24:2453 av Rickard Nordin m.fl. (C). Fusion innebär sammanslagning av atomkärnor i motsats till den kärnklyvning (fission) som förekommer i existerande kärnkraftverk. I yrkande 94 förordas ett tillkännagivande om en översyn av regelverken för fusionsenergi och om att införa en nationell strategi för fusionsenergi. Motionärerna redovisar att Strålsäkerhetsmyndigheten har påpekat att det är angeläget att snart utreda hur regelverket för fusionsenergi och fusionskraftverk kan uppdateras och anpassas för att bättre motsvara fusionsenergens tekniska och riskmässiga förutsättningar. Vidare framhåller motionärerna behovet av en nationell fusionsstrategi som ger en tydlig politisk signal om ett svenskt engagemang för fusionsenergens möjliga potential som grön kraftkälla och som omfattar frågor om infrastruktur, kompetensförsörjning, investeringar och samarbeten nationellt och internationellt.

I kommittémotion 2023/24:2450 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 28 föreslås ett tillkännagivande om att avveckla kärnkraften och i stället genomföra en stor utbyggnad av förnybar energi som vindkraft, sol och solvärme, särskilt i södra Sverige, med hänsyn till och bevarande av väl fungerande ekosystem. Motionärerna anser att kärnkraften medför stora säkerhetsrisker, både vid drift och i samband med avfallets hantering. Motionärerna framhåller att ju fler som ”löser” klimatkrisen med hjälp av kärnkraft, desto större blir även risken för att fler kärnvapen tillkommer i världen. Tillgången till uran för kärnkraften och kärnkraftsutbyggnadens finansiering lyfts också fram i motionen och här pekas på riskerna med att hamna i beroendeförhållanden till Ryssland och Kina.

Den kommunala vetorätten i fråga om kärntechniska frågor bör inte ändras, anförs det i motion 2023/24:1961 av Laila Naraghi (S). Motionären anser att

den svenska kärnkraften har varit framgångsrik av flera skäl och att en avgörande orsak till detta är den demokratiska förankring och det starka medborgerliga stöd för kärnkraften som finns på de platser där den har etablerats. Det kommunala vetot är enligt motionären en rimlig avvägning mellan olika intressen och har visat sig vara gynnsamt för den svenska kärnkraftsindustrin, kärnsäkerhetsarbetet och elförsörjningen.

I motion 2023/24:27 av Robert Stenkvist (SD) föreslås ett tillkännagivande om att frågan om etablering av en liten modulär reaktor (SMR) i Botkyrka kommun bör snabbutredas.

David Perez m.fl. (SD) föreslår i motion 2023/24:153 ett tillkännagivande om utökad kraftproduktion vid Forsmarks kärnkraftverk. Motionärerna menar att en fjärde reaktor vid Forsmark skulle kunna bistå i landets framtida energiförsörjning och att platsen är unik med tanke på det slutförvar av uttjänt kärnbränsle som håller på att byggas där.

Jörgen Grubb m.fl. (SD) vill i motion 2023/24:168 att riksdagen i ett tillkännagivande ska framföra till regeringen att det bör byggas ett nytt kärnkraftverk i Barsebäck. Detta skulle bl.a. undanröja riskerna för akut elbrist i Skåne och innebära att man slipper använda de fossilbränsleeldade kraftverken i Karlshamn och Malmö.

I motion 2023/24:611 av Sten Bergheden (M) föreslås två tillkännagivanden om kärnkraft. I yrkande 1 förordas att regeringen ska uppmanas att ta fram en tydlig plan och strategi för en utbyggnad av kärnkraften i Sverige. I yrkande 2 förordas ett tillkännagivande om att kärnkraften behövs och måste byggas ut för att det ska vara möjligt att klara framtidens elförsörjning.

Ulrika Heindorff m.fl. (M) föreslår i motion 2023/24:720 yrkande 6 ett tillkännagivande om utbyggnad av små modulära reaktorer i Skåne. Motionärerna ser positivt på att tillståndprocesserna kortas, att det införs ett snabbspår för ny kärnkraft samt att det blir tillåtet att bygga kärnkraftverk på andra platser än i dag och att förbudet mot att ha fler än tio i drift samtidigt tas bort.

Etablering av ny kärnkraft efterfrågas även i motion 2023/24:776 av Larry Söder (KD). Motionären förordar ett tillkännagivande om att regeringen bör få i uppdrag att se över möjligheterna att planera för ny kärnkraft inom elområdena 3 och 4. Motionären välkomnar vindkraft och solenergi men menar samtidigt att dessa kraftslag inte kan ersätta kärnkraften som är planerbar och miljövänlig. Vidare påpekar han att eftersom stora delar av den kontinuerliga elproduktionen i södra Sverige har lagts ned måste den snarast ersättas med ny planerbar elproduktion.

Bakgrund och pågående arbete

Kreditgarantier till ny kärnkraft

I budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1, utg.omr. 21 Energi) har regeringen föreslagit att riksdagen ska fatta beslut om att regeringen ska bemyndigas att under 2024 ställa ut kreditgarantier för lån till investeringar i ny kärnkraft som uppgår till högst 400 miljarder kronor. Regeringen konstaterar

att investeringar i kärnkraft är ekonomiskt mycket omfattande och kännetecknas av höga initiala finansieringskostnader, långa byggtider och en lång drifttid för att återhämta investeringskostnaderna. Samtidigt framhåller regeringen att det är flera decennier sedan ny kärnkraft byggdes i Sverige, vilket innebär att det finns stora osäkerheter om vilka nationella krav som kommer att ställas på nya reaktorer och hur dessa krav kommer att tillämpas. Detta driver i sin tur upp risknivån för projekten med följden att det kan bli svårare att attrahera finansiering till dessa investeringsprojekt. För investeringar av detta slag kan det därför vara avgörande att staten bär delar av risken för att investeringarna ska komma till stånd. Genom en statlig kreditgaranti går staten i borgen för någon annans betalningsåtagande och den fungerar därmed som ett skydd mot kreditförluster och bidrar till att minska de finansiella riskerna för investeringar i ny kärnkraft.

Den 16 november 2023 beslutade regeringen att uppdra åt Riksgäldskontoret att vidta förberedande åtgärder för att kunna ställa ut de ovan omnämnda statliga kreditgarantierna för investeringar i ny kärnkraft. Riksgäldskontoret ska bistå Regeringskansliet i arbetet med att utforma de närmare bestämmelserna för dessa kreditgarantier. Vidare ska myndigheten bedöma hur kreditgarantier för investeringar i ny kärnkraft påverkar risken i den samlade garantiportföljen.

Det kommunala vetot mot kärnanläggningar

Vissa verksamheter kan endast få miljötillstånd efter att de har tillåtelseprövats av regeringen (17 kap. 1 § miljöbalken). Bland sådana anläggningar finns anläggningar för kärnteknisk verksamhet som prövas av regeringen enligt lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet. Enligt 17 kap. 6 § miljöbalken får regeringen inte tillåta en sådan kärnteknisk anläggning som omnämns i 17 kap. 1 § med mindre än att den har tillstyrkts av kommunfullmäktige i den berörda kommunen. Här gäller således ett absolut kommunalt veto.

Strålskyddsmyndigheten har i en rapport till regeringen i augusti 2023 föreslagit att det absoluta kommunala vetot ska förändras så att det blir möjligt för regeringen att, utan kommunal tillstyrkan, tillåta tillkomsten av en kärnreaktor om det från nationell synpunkt är synnerligen angeläget att verksamheten kommer till stånd och det inte finns någon annan plats som bedöms vara lämpligare för verksamheten eller som är lämplig och har anvisats för verksamheten inom en annan kommun som kan antas godta en placering där.

Som har redovisats tidigare i betänkandet anför regeringen i den aktuella propositionen att frågor om det kommunala vetot kommer att hanteras i samband med beredningen av kommande utredningar och regeringsuppdrag.

Till detta kan även fogas att statsrådet Romina Pourmokhtari den 15 november 2023 besvarade en skriftlig fråga från Laila Naraghi (S) om det kommunala vetot avseende kärntekniska frågor (fr. 2023/24:231). Statsrådet hänvisade till de nyssnämnda utredningarna och underströk att förslag från dessa,

enligt regeringens direktiv, inte får påverka det kommunala självstyret negativt.

Fusionsenergi

Att utvinna energi genom fusion innebär att plasma hettas upp till så hög temperatur att lätta atomer kan slås ihop till tyngre, vilket frigör stora mängder energi. Detta är i princip samma process som i solen och andra stjärnor. Jämfört med den fission (kärnklyvning) som används i dagens kärnkraftverk är en fördel med fusion att det går att framställa energi med en begränsad mängd bränsle och att det radioaktiva avfallet blir litet och dessutom kortlivat. För att fusionsprocessen ska uppkomma krävs emellertid en temperatur på över 100 miljoner grader Celsius och ett mycket högt tryck. Detta är något som har visat sig vara svårt att åstadkomma, särskilt om syftet är att utvinna mer energi än vad som förbrukas i själva processen. Flera fusionsprojekt saknar dessutom teknik för att konvertera värmen från fusionsprocessen till el.

Forskning om fusion kommer att bedrivas vid forskningsanläggningen ITER (Internationella termonukleära experimentreaktorn) i södra Frankrike. Anläggningen började byggas 2009 och planeras stå klar 2025. Projektet är ett internationellt samarbete mellan EU:s medlemsländer, Kina, Indien, Japan, Sydkorea, Ryssland, USA, Schweiz och Storbritannien. Världens i dag största experimentanläggning för fusionsforskning (JET, Joint European Torus) stod klar 1979 i Culham, Storbritannien. Den drivs som ett europeiskt samarbete inom Euratomprogrammet.

I februari 2022 konstaterade forsknings- och kunskapsföretaget Energiforsk att fusion är ett område som har väckt stort intresse under senare tid. Flera fusionsprojekt pågår i Ryssland, Kina, Tyskland, Storbritannien, Frankrike och USA. Flera större framsteg har också gjorts, bl.a. vid den nyssnämnda JET-anläggningen i Storbritannien.

I december 2022 redovisades att Kungliga Tekniska Högskolan (KTH), Novatron Fusion Group AB och EIT InnoEnergy kommer att göra en gemensam satsning på fusionskraft. Syftet med arbetet är att utvärdera en helt ny teknik som stabiliserar fusionsplasma på ett annat sätt än vad som planeras vid ITER-anläggningen. Även vid Uppsala universitet har forskare länge arbetat med olika aspekter av fusionskraft.

I juni 2023 utlyste Energimyndigheten 200 miljoner kronor i stöd till projekt för att ta fram kunskap och lösningar som bidrar till utvecklingen av fossilfri elproduktion för en hållbar elförsörjning i framtidens elsystem. Utlysningen omfattar bl.a. forskning om kärnkraft, inklusive om termonukleär fusion.

Vattenfall och små modulära reaktorer

I juni 2022 startade Vattenfall en förstudie för att utvärdera om det finns kommersiella, legala och tekniska förutsättningar att bygga minst två SMR vid Ringhals kärnkraftverk (Varbergs kommun). Om förutsättningarna finns, är

målet att kunna ta ny kärnkraft i drift under den första halvan av 2030-talet. Under hösten 2023 görs vissa förberedande arbeten. Det handlar bl.a. om att säkerställa tillgång till marken – som Vattenfall redan äger en majoritet av – för att kunna göra markarbeten, bygga vägar och annan logistik. Bolaget inventerar även natur- och kulturvärden samt har en utvecklad dialog med leverantörer. Förstudien väntas vara klar i slutet av 2023.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande redovisas under följande rubriker:

- Fusionskraft
- Övriga frågor om kärnkraft.

Fusionskraft

Fusionskraft lyfts fram i en av motionerna. Här kan utskottet konstatera att det länge har funnits en strävan inom naturvetenskapen efter att kunna efterlikna de energiomvandlingsprocesser som pågår i solen. Önskan om att kunna slå samman lätta molekyler till ofarliga restprodukter och samtidigt utvinna stora mängder energi har av många setts som en universallösning på jordens alla energiproblem. De teoretiska modellernas löften har emellertid visat sig vara mycket svåra att omvandla till praktiskt användbara applikationer. Det återstår således mycket innan denna form av kärnenergiproduktion kan betraktas som en lösning på mänsklighetens energiutmaningar. Utskottet ser positivt på den forskning som bedrivs på detta område både i Sverige och utomlands. Samtidigt vill utskottet poängtera att den här typen av kvalificerad teknisk forskning ofta är beroende av mycket kostsam forskningsinfrastruktur. Detta understryker nödvändigheten av att forskningen bedrivs inom ramen för större internationella samarbeten.

När det gäller en nationell strategi för fusionsenergi, som efterfrågas i motionen, är utskottets uppfattning att en sådan bör vara aktuell först när forskningen har kommit längre och fusionskraften kan ses som ett realistiskt svar på de energiförsörjningsutmaningar som världen står inför. I dagsläget bör riksdagen således lämna förslaget utan vidare åtgärd. Utskottet anser inte heller att det är nödvändigt med en översyn av det regelverk som gäller för kärnenergiproduktion med särskilt fokus på bestämmelsernas eventuella begränsningar av fusionskraftens utvecklingsmöjligheter i Sverige. Även här gör utskottet bedömningen att det kan finnas skäl att avvakta utfallet av den forskning och det utvecklingsarbete som pågår innan det finns anledning att göra justeringar i regelverket.

Med det anförda avstyrks motionsyrkandet.

Övriga frågor om kärnkraft

Utskottet kan inledningsvis konstatera att det delar mycket av det allmänna synsätt på kärnkraften som redovisas i några av motionerna. Detta synsätt tycks dessutom i betydande utsträckning sammanfalla med det perspektiv som återspeglas i propositionen, vilket utskottet ser positivt på. Mot den bakgrunden uppfattar utskottet inte något behov av ett uttalande från riksdagen i linje med vad som föreslås i de nyssnämnda motionerna. Förslagen om tillkännagivanden med positiva skrivningar om kärnkraften avstyrks därför av utskottet. Utskottet anser inte heller att det finns skäl för riksdagen att uttala sig i allmänna ordalag till förmån för kärnkraften i linje med vad som föreslås i några av motionerna. Det är utskottets uppfattning att den väg som regeringen har slagit in på när det gäller kärnkraftens framtid i Sverige ger en mycket tydlig signal om att den har stor tilltro till att kärnkraftens kommer att ha en stor betydelse i det svenska energisystemet även fortsättningsvis.

Beträffande subventioner till kärnkraften, som tas upp i en av motionerna, står utskottet i grunden bakom en restriktiv hållning. Samtidigt vill utskottet understryka vikten av att nödvändiga investeringar i kärnkraftsprojekt kommer till stånd utan onödigt dröjsmål som exempelvis sammanhänger med finansieringsfrågor. För att minska de finansiella riskerna i nya kärnkraftsprojekt och därmed göra det lättare för kärnkraftsprojektörer att säkra nödvändigt kapital, ser utskottet positivt på att regeringen i budgetpropositionen för 2024 har föreslagit att staten ska erbjuda kreditgarantier för projekt av detta slag. Eftersom utskottet intar denna hållning, kan det inte samtidigt ställa sig helt avvisande till att det förekommer vissa statliga subventioner till stöd för en nysatsning på kärnkraft i Sverige. Ett uttalande från riksdagen i linje med vad som föreslås i en av motionerna med innebörden att det inte ska få ges några statliga subventioner alls till kärnkraftsutbyggnaden – inklusive kreditgarantier – går alltså inte att förena med det synsätt på värdet av sådana garantier som utskottet nu har redovisat.

I några av motionerna efterfrågas ställningstaganden från riksdagen när det gäller var i Sverige ny kärnkraft bör tillkomma. Här vill utskottet understryka att lokaliseringsfrågor av det slaget vanligen inte lämpar sig för riksdagen att avgöra utan är något riksdagen anförtror den verkställande makten, dvs. regeringen och dess myndigheter, att ta ställning till och då med utgångspunkt från vilken lokalisering den berörda exploatören förordar. När det gäller frågor om var nya kärnreaktorer lämpligen byggs är det utskottets bestämda uppfattning att detta inte är något som riksdagen bör befatta sig med. Riksdagens roll är att ange förutsättningarna för tillkomsten av ny kärnkraft, inte att peka ut geografiska platser eller områden för sådan etablering.

Utskottet är inte heller berett att bistå det förslag som gäller den kommunala vetorätten mot tillkomsten av kärnenergianläggningar. Utskottet har noterat att regeringen har för avsikt att beröra frågor om det kommunala vetot i det kommande utredningsarbetet som har aviserats i propositionen. Regeringens överväganden i detta avseende bör avvaktas innan det finns anledning för riksdagen att vidta några åtgärder.

Med det anförda avstyrks samtliga motionsyrkanden.

Reservationer

1. Regeringens lagförslag, punkt 1 (S, V, C, MP)

av Elisabeth Thand Ringqvist (C), Fredrik Olovsson (S), Mattias Jonsson (S), Marianne Fundahn (S), Birger Lahti (V), Elin Söderberg (MP), Aida Birinxhiku (S) och Daniel Vencu Velasquez Castro (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2023/24:2751 av Birger Lahti m.fl. (V),
2023/24:2752 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 1,
2023/24:2754 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkandena 1 och 2 samt
2023/24:2757 av Linus Lakso m.fl. (MP) och
avslår proposition 2023/24:19 punkterna 1 och 2.

Ställningstagande

Vi anser att förslagen i propositionen ska avslås av riksdagen. Det innebär att vi tillstyrker de förslag med den innebörden som finns i fyra motioner (S, V, C samt MP). De närmare motiven till detta ställningstagande redovisas i våra respektive särskilda yttranden.

2. Nya reaktorers lokalisering, punkt 2 (S, C)

av Elisabeth Thand Ringqvist (C), Fredrik Olovsson (S), Mattias Jonsson (S), Marianne Fundahn (S), Aida Birinxhiku (S) och Daniel Vencu Velasquez Castro (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2023/24:2458 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 23,
2023/24:2752 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 2 och
2023/24:2754 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 3.

Ställningstagande

Enligt vår uppfattning har regeringen inte redovisat några tillräckligt tungt vägande skäl för att avskaffa begränsningen när det gäller på vilka platser eventuella nya kärnkraftsanläggningar ska få tillkomma. Tvärtom anser vi att det finns övertygande motiv för att inte tillåta nya reaktorer på andra platser än de befintliga. Det handlar bl.a. om att det blir både tids- och kostnadsmissigt mest effektivt att använda den infrastruktur, inklusive stamnätsanslutningar, kompetens hos den berörda personalen och den breda acceptans som finns i de kärnkraftsproducerande kommunerna. De nuvarande reaktorägarna är dessutom kollektivt ansvariga för kostnadsberäkningar och finansiering av kärntekniska restprodukter och har byggt upp välfungerande system för såväl bränsle- som avfallshantering. Till detta ska också fogas att länsstyrelserna i län med kärnkraftverk redan har den kunskap och den samordnande beredskapsfunktion som krävs i samband med t.ex. en reaktorolycka.

Utöver de nyssnämnda länsstyrelserna är det flera andra myndigheter som kommer att belastas om kärnkraftsanläggningar ska tillåtas på nya platser. Etableringar på nya platser kräver komplicerad prövning av de berörda statliga myndigheterna och av de aktuella kommunerna. Den nära samverkan som finns på dagens platser understryker dessutom behovet av ett betydande kommunalt inflytande. Skulle fler nya platser behöva utredas parallellt, ställs ytterligare krav på myndighetsresurser. Även omhändertagande och transport av kärntekniska restprodukter kan komma att påverka valet av lokalisering.

Ett avskaffande av förbudet att endast bygga kärnkraft på existerande platser riskerar att fördröja utbyggnaden av elproduktionen i Sverige, genom säkerhetspolitiska utredningar och kommunala veton. Enligt vår uppfattning vore detta oansvarigt i ett läge då Sveriges energiproduktion måste utökas omgående. Avslutningsvis vill vi peka på vikten av att staten har kontroll och ett ansvar för säkerheten, för att elbehoven möts och för att kärnkraften byggs där det är mest effektivt, vilket enligt vår uppfattning alltså är på de platser där kärnkraft redan produceras i Sverige.

Med hänvisning till det anförda anser vi att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag till lagändringar som innebär att nya kärnreaktorer endast får byggas i anslutning till de befintliga kärnkraftverken i Ringhals, Forsmark eller Oskarshamn. Vi är dock öppna för att ta bort begränsningen i miljöbalken av det antal reaktorer som får tillkomma.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

3. Nya reaktors lokalisering, punkt 2 – motiveringen (V, MP)

av Birger Lahti (V) och Elin Söderberg (MP).

Ställningstagande

Vi har i varsitt särskilt yttrande redovisat vår respektive syn på kärnkraftens framtid i Sverige. Eftersom vi anser att kärnkraften inte ska byggas ut i Sverige över huvud taget, ser vi inte heller någon anledning för riksdagen att bifalla

några förslag som sammanhänger med just en sådan utbyggnad. Det gäller exempelvis de här aktuella yrkandena om att det ska vara möjligt att uppföra fler än tio reaktorer på de platser där kärnkraft produceras redan i dag.

Enligt vår uppfattning är det den förnybara energin som ska svara för framtidens kraftproduktion. Kärnkraften är en dyr produktionsform som dessutom är både miljö- och hälsofarlig.

Därmed avstyrks motionsyrkandena.

4. Fusionskraft, punkt 3 (S, C)

av Elisabeth Thand Ringqvist (C), Fredrik Olovsson (S), Mattias Jonsson (S), Marianne Fundahn (S), Aida Birinxhiku (S) och Daniel Vencu Velasquez Castro (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2453 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 94.

Ställningstagande

Vi anser att forskningen kring fusionsenergi har tagit viktiga steg framåt den senaste tiden och att det är dags att se över hur förutsättningarna för denna kraftproduktionsresurs ser ut i Sverige. Det handlar bl.a. om att det kan finnas skäl att se över det gällande regelverket eftersom det skiljer sig en del från hur andra länder har valt att reglera detta område. Vi menar att det kan vara problematiskt att fusionskraften omfattas av det regelverk som är anpassat för att reglera traditionell kärnkraft – alltså fissionsbaserad – samtidigt som driften av ett fusionskraftverk medför helt andra risker och säkerhetsutmaningar.

I likhet med Strålsäkerhetsmyndigheten anser vi därför att det är angeläget att snarast utreda hur regelverket om fusionsenergi och fusionskraftverk kan uppdateras och anpassas för att bättre motsvara fusionsenergens tekniska och riskmässiga förutsättningar. Vidare anser vi att det behövs en nationell fusionsstrategi där staten ger en tydlig politisk signal om ett svenskt engagemang för fusionsenergens potential som grön kraftkälla i Sverige. Strategin bör bl.a. omfatta frågor om infrastruktur, kompetensförsörjning, investeringar och samarbeten på både nationell och internationell nivå.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

5. Övriga frågor om kärnkraft, punkt 4 (S)

av Fredrik Olovsson (S), Mattias Jonsson (S), Marianne Fundahn (S), Aida Birinxhiku (S) och Daniel Vencu Velasquez Castro (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:2693 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 13 och

2023/24:2754 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 4 och

avslår motionerna

2023/24:27 av Robert Stenkvist (SD),

2023/24:153 av David Perez m.fl. (SD),

2023/24:168 av Jörgen Grubb m.fl. (SD),

2023/24:611 av Sten Bergheden (M) yrkandena 1 och 2,

2023/24:720 av Ulrika Heindorff m.fl. (M) yrkande 6,

2023/24:776 av Larry Söder (KD),

2023/24:1961 av Laila Naraghi (S),

2023/24:2450 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 28 och

2023/24:2458 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 26.

Ställningstagande

Sverige befinner sig i en omfattande nyindustrialisering. Grön omställning och investeringar i fossilfrihet innebär möjlighet till tusentals fler arbetstillfällen, i både nya och befintliga industrier och företag. Men de nya jobben och det ökade välbefindandet kommer inte att förverkligas utan en bredd av samhälleliga insatser. Det gäller allt från infrastruktur, nya bostäder och fungerande samhällsservice till ökad tillgång till fossilfri el på rimliga villkor. Elanvändningen, som legat på en stabil nivå i trettio år med endast en modest förväntad ökning, bedöms nu komma att fördubblas till 2045, till följd av omställningen. All fossilfri kraft som går att få fram, både under detta och kommande decennier måste tas till vara.

Vi är av den uppfattningen att kärnkraften kommer att utgöra en viktig del av elsystemet under lång tid framöver. Tillsammans med vattenkraften ger den goda möjligheter till balansering och stabilitet i ett kraftsystem som alltmer baseras på och påverkas av väderberoende förnybar elproduktion som vind- och solkraft. Vi ser möjligheter i en förlängning av de befintliga reaktorernas drifttid. Detta förutsätter dock att de drivs på ett säkert sätt och att nödvändiga säkerhetshöjande investeringar därför genomförs. Även effekthöjning i de befintliga reaktorerna kan ge ett värdefullt tillskott till kraftsystemet.

Utöver detta är vi även öppna för att det tillkommer nya kärnreaktorer i Sverige. Erfarenheter från Finland har dock visat att det kan bli både dyrt och långdraget att bygga nya konventionella reaktorer. Vad som bl.a. av det skälet har kommit att diskuteras alltmer är mindre och billigare små modulära reaktorer (SMR). Mot den bakgrunden gav den tidigare socialdemokratiska regeringen Strålsäkerhetsmyndigheten i uppdrag att identifiera behov av utveckling av de regler eller andra åtgärder som kan påverka förutsättningarna för nyttjande av befintlig och ny kärnkraft – t.ex. SMR – baserad på känd såväl som ny reaktorteknik. Strålsäkerhetsmyndigheten har föreslagit hur de identifierade behoven bör hanteras vidare.

Enligt vår uppfattning fyller den kommunala vetorätten mot etablering av kärntekniska anläggningar en viktig funktion för att den demokratiska förankring och det starka medborgerliga stöd för kärnkraften som finns på de platser där den har etablerats. Vi anser att den kommunala vetorätten är en rimlig avvägning mellan olika intressen och har dessutom visat sig vara gynnsam för den svenska kärnkraftsindustrin, kärnsäkerhetsarbetet och elförsörjningen. I det här avseendet instämmer vi alltså i det som anförs i en av motionerna om den kommunala vetorätten. Samtidigt noterar vi att statsrådet Romina Pourmokhtari nyligen har uttalat sig på ett sätt som ger vid handen att den kommunala vetorätten på detta område inte kommer att inskränkas. Mot denna bakgrund finner vi det inte nödvändigt att i nuläget tillstyrka den aktuella motionen. I den händelse vi upplever att den kommunala vetorätten hotas under det utredningsarbete som regeringen har initierat anser vi att det kan finnas skäl för riksdagen att agera.

Avslutningsvis vill vi också påminna om att det efter en bred politisk överenskommelse från 2016 i dagsläget inte finns något förbud mot ny kärnkraft i Sverige och inte heller något beslut om att avveckla kärnkraften till ett visst datum. Att den breda energipolitiska överenskommelse som slöts 2016 där efter har övergetts av Moderaterna och Kristdemokraterna beklagar vi. Vi ser ett stort värde i att det finns en brett förankrad politisk samsyn kring viktiga frågor för Sverige som exempelvis energi, försvar, terrorism och pensioner. En ny blocköverskridande energiöverenskommelse skulle bl.a. ge de långsiktiga spelregler som näringslivet efterfrågar och säkra en god tillgång till fossilfri el till gagn för klimatet, konkurrenskraften och Sveriges framtid som ett välfärdsland.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

6. Övriga frågor om kärnkraft, punkt 4 (C)

av Elisabeth Thand Ringqvist (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2458 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 26 och avslår motionerna

2023/24:27 av Robert Stenkvist (SD),

2023/24:153 av David Perez m.fl. (SD),

2023/24:168 av Jörgen Grubb m.fl. (SD),

2023/24:611 av Sten Bergheden (M) yrkandena 1 och 2,

2023/24:720 av Ulrika Heindorff m.fl. (M) yrkande 6,

2023/24:776 av Larry Söder (KD),

2023/24:1961 av Laila Naraghi (S),

2023/24:2450 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 28,

2023/24:2693 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 13 och

2023/24:2754 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 4.

Ställningstagande

För att det ska vara möjligt att klara klimatomställningen krävs att alla fossilfria kraftslag används. Enligt min uppfattning är det tydligt att kärnkraften kan komma att utgöra en del även av det framtida energisystemet. Det är dock viktigt att kärnkraften konkurrerar på teknikneutrala villkor och att den, likt andra energikällor, fullt ut bär sina egna kostnader. Jag anser således att det är viktigt att kärnkraften inte särbehandlas ekonomiskt. I likhet med vad som framhålls i en av motionerna anser jag att det inte ska finnas några särskilda subventioner för kärnkraft, vare sig i form av produktionsstöd, kreditgarantier eller övertagande av avfalls- eller olyckskostnader.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

7. Övriga frågor om kärnkraft, punkt 4 (MP)

av Elin Söderberg (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2450 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 28 och avslår motionerna

2023/24:27 av Robert Stenkvist (SD),

2023/24:153 av David Perez m.fl. (SD),

2023/24:168 av Jörgen Grubb m.fl. (SD),

2023/24:611 av Sten Bergheden (M) yrkandena 1 och 2,

2023/24:720 av Ulrika Heindorff m.fl. (M) yrkande 6,
2023/24:776 av Larry Söder (KD),
2023/24:1961 av Laila Naraghi (S),
2023/24:2458 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 26,
2023/24:2693 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 13 och
2023/24:2754 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 4.

Ställningstagande

Elsystemets centrala betydelse för samhället kommer att öka ytterligare i framtiden, med elektrifiering av transporter, industri och uppvärmning. Detta gör elförsörjningen än mer attraktiv som ett troligt förstahandsmål för en angripare. Utan el slutar det mesta att fungera och omfattande och långvariga elavbrott kan därför vara mycket demoraliserande. Det finns således stor anledning att beakta säkerhetspolitiska aspekter när framtidens kraftsystem ska utvecklas.

Ytterligare faktorer att ta hänsyn till i sammanhanget är tillgången till uran och till kapital. Ryssland och Kina har hittills haft avgörande roller både för finansieringen av byggnation och vid drift av kärnanläggningar runt om i världen. Huvuddelen av de reaktorer som tillkommer är på ett eller annat sätt beroende av finansiering av den kinesiska eller ryska staten. Det är ingen nyhet att dessa antidemokratiska krafter har en expansiv geopolitisk och ekonomisk agenda, men nu har också kärnkraften fått en nyckelroll i deras maktstrategi. Som ytterligare ett säkerhetspolitiskt orosmoment med koppling till kärnkraften kommer det mörka faktum att det som från början är fredlig kärnenergiproduktion i orätta händer kan bli startskottet för utveckling av kärnvapen, inte minst i takt med en ökad anrikning av uran.

Jag vill i stället peka på de säkerhetspolitiska fördelarna med en decentraliserad förnybar kraftproduktion. Den befintliga vattenkraften och den snabbt ökande andelen vind- och solkraft har skapat en ny situation. Där tidigare något hundratals kraftverk dominerade kraftproduktionen kommer i framtiden tusentals vindkraftverk och hundratusentals elkonsumenter som också producerar el med exempelvis soleanläggningar att stå för den övervägande delen av elproduktionen. Denna extremt decentraliserade elproduktion kan enligt min uppfattning bli en mycket robust hörnsten i framtidens hållbara samhälle och som inte alls är lika känslig för fientliga angrepp som några få kärnanläggningar. I Sveriges fall innebär det att vindkraften och solelproduktionen behöver byggas ut i södra Sverige, samtidigt som elnätet förstärks och automatiseras. Vidare behöver energilagrar byggas i anslutning till bostäder och kommersiell verksamhet. Det behövs också planering för hur särskilt viktiga verksamheter ska hållas igång vid störningar och vad det kräver i form av ö-drift av elnätet, lokal reservkraft eller batterilagrar.

Jag delar den uppfattning som förs fram i förslaget om att riksdagen ska tydliggöra för regeringen att kärnkraften inte ska komma i åtnjutande av några subventioner, men jag ser i nuläget inget skäl för ett tillkännagivande i denna fråga. När det gäller det kommunala vetot mot kärnkraft som berörs i en av

motionerna vill jag framhålla att jag förordar en hantering av kärnkraften som innebär att det kommunala vetot inte kommer behöva tas i anspråk över huvud taget.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

8. Övriga frågor om kärnkraft, punkt 4 – motiveringen (V)

av Birger Lahti (V).

Ställningstagande

Eftersom jag vill avveckla kärnkraften i Sverige avvisar jag alla förslag som på eller annat sätt innefattar en positiv syn på detta produktionsslag, inklusive de förslag som gäller på vilka platser eventuell ny kärnkraft bör tillkomma. Jag väljer också att inta en avvaktande inställning till fusionskraftens möjligheter att bidra till att lösa jordens utmaningar på energiområdet. Forskning på det området välkomnar jag, så länge finansieringen av denna forskning inte går ut över annan angelägen forskning om förnybar energiproduktion som på ett snabbare sätt kan bidra till att lösa de globala klimat- och energiutmaningarna.

Därutöver finns förslag om att riksdagen ska tydliggöra för regeringen att kärnkraften inte ska komma i åtnjutande av några subventioner. Jag delar denna uppfattning men ser i nuläget inget skäl för ett tillkännagivande i frågan. När det gäller det kommunala vetot mot kärnkraft som berörs i en av motionerna vill jag framhålla att jag förordar en hantering av kärnkraften som innebär att det kommunala vetot inte kommer behöva tas i anspråk.

Därmed avstyrks motionsyrkandena.

Särskilda yttranden

1. Regeringens lagförslag, punkt 1 (S)

Fredrik Olovsson (S), Mattias Jonsson (S), Marianne Fundahn (S), Aida Birinxhiku (S) och Daniel Vencu Velasquez Castro (S) anför:

Vi har förordat att riksdagen ska avslå regeringen förslag. Skälen till det är följande.

Sverige befinner sig i en omfattande nyindustrialisering. Grön omställning och investeringar i fossilfrihet kan skapa tusentals arbetstillfällen, i såväl befintliga som nya industrier och företag. Den förra regeringen styrde in Sverige på rätt väg i detta avseende och gav landet en global tätt position med många industrier som vill etablera verksamhet i landet. Hela Sverige kommer att kunna dra nytta av denna positiva utveckling som bidrar till sänkta klimatutsläpp, också i andra länder, samt fler jobb och ett ökat välbefinnande. Det är enligt vår uppfattning angeläget av både klimat- och konkurrenskraftsskäl att fortsätta att ersätta fossila bränslen i både industriella processer och inom transportsektorn.

En viktig förutsättning för att lyckas med detta är en ökad tillgång till fossilfri el till rimliga villkor. Elanvändningen bedöms komma att fördubblas till 2045 till följd av omställningen, vilket innebär att Sverige kommer att behöva all fossilfri kraft som går att få fram, både under detta och kommande decennier. Detta inkluderar produktion från förnybara källor som vatten-, vind- och solkraft, men även energilagring och ökad flexibilitet inom kraftsystemet samt ett fortsatt arbete med att effektivisera energianvändningen. Därtill ser vi kärnkraften som en fossilfri kraftproduktionsresurs som kommer att spela en viktig roll även i det framtida energisystemet. Kraftslagens möjligheter till effekthöjningar och livstidsförlängning bör därför tas tillvara. Kärnkraften är visserligen inte fullt ut reglerbar, men möjlig att planera och den är dessutom till skillnad från vissa förnybara produktionslag väderberoende. Detta ger systemmässiga fördelar i förhållande till annan, mer intermittent kraftproduktion. Här kan det finnas skäl att nämna att den socialdemokratiska regeringen redan 2022 gav Strålsäkerhetsmyndigheten i uppdrag att identifiera behov av utveckling av de regler eller andra åtgärder som kan påverka förutsättningarna för nyttjande av både befintlig och ny kärnkraft, som t.ex. s.k. små modulära reaktorer.

När det gäller förslagen i den aktuella propositionen anser vi att det hade varit att föredra om all nödvändig lagstiftning som hänger samman med förslagen i propositionen hade varit på plats inför riksdagens ställningstagande till de föreslagna lagändringarna. Regeringen konstaterar själv att det behövs kompletterande utredningsinsatser och eventuellt författningsstöd när det exempelvis gäller beredskaps- och planeringszoner. Även Lagrådet och viktiga remissinstanser som bl.a. Kammarkollegiet har påtalat nödvändigheten av

kompletteringar innan det blir möjligt att pröva tillkomsten av eventuella nya kärnreaktorer. Att regeringen mot denna bakgrund väljer att forcera fram det aktuella lagförslaget innan flera centrala frågor är klarlagda förefaller ogenomtänkt, onödigt och på gränsen till olämpligt. Detta är huvudskälet till att vi avstyrker förslagen i propositionen.

Vi vill dock klargöra att vi i grunden ser positivt på delar av det som behandlas i propositionen. Det gäller bl.a. förslaget om att ta bort begränsningen av antalet nya reaktorer som får byggas. Givet den tekniska utvecklingen talar mycket för att det kan bli aktuellt för aktörer att söka tillstånd för att uppföra effektmässigt mindre och modulära reaktorer, s.k. SMR. En begränsning som tar sikte på antalet reaktorer försvårar en sådan utveckling. Däremot anser vi inte att regeringen har visat att det är lämpligt att tillåta kärnkraftsetableringar på andra platser än där det redan i dag finns kärnkraftsproduktion. Den delen av förslaget i propositionen står vi alltså inte bakom.

Vi vill avslutningsvis också påminna om att det efter en bred politisk överenskommelse från 2016 i dagsläget inte finns något förbud mot ny kärnkraft i Sverige och inte heller något beslut om att avveckla kärnkraften till ett visst datum. Att den breda energipolitiska överenskommelse som slöts 2016 därefter har övergetts av Moderaterna och Kristdemokraterna beklagar vi. Vi ser ett stort värde i att det finns en brett förankrad politisk samsyn kring viktiga frågor för Sverige som exempelvis energi, försvar, terrorism och pensioner. En ny blocköverskridande energiöverenskommelse skulle bl.a. ge de långsiktiga spelregler som näringslivet efterfrågar och säkra en god tillgång till fossilfri el till gagn för klimatet, konkurrenskraften och Sveriges framtid som ett välfärdsland.

2. Regeringens lagförslag, punkt 1 (V)

Birger Lahti (V) anför:

Jag har förordat att riksdagen ska avslå regeringens förslag. Skälen till det redovisas i det följande.

Kärnkraft är en dyr och farlig energikälla som försvårar den nödvändiga omställningen till en helt förnybar energiproduktion. Det finns inte heller någon säker metod för slutförvaret av det radioaktiva avfallet. För mig kan kärnkraft därför aldrig vara svaret på ett hållbart och säkert energisystem. Jag vill därför att kärnkraften ska avvecklas samtidigt som det görs omfattande satsningar på förnybar energiproduktion. Jag anser alltså att målet bör vara att Sverige senast 2040 ska ha ett hundra procent förnybart energisystem där vind-, vatten- och solkraft utgör ryggraden i den svenska energiförsörjningen.

Mot den bakgrunden ser jag det som beklagligt att den senaste tidens ensidiga fokus på kärnkraft hotar den betydande investeringsvilja som finns i såväl land- som havsbaserad vindkraft. En utbyggnad av kärnkraften skulle låsa fast en stor del av den svenska kraftproduktionen vid ett icke-förnybart energislag under många decennier framöver. Att den tilltänkta utbyggnaden dessutom ska stötts med omfattande statliga kreditgarantier innebär inte bara

ett avsteg från Tidöpartiernas så omhuldade tankar om teknikneutralitet utan även att det finns en betydande risk för att det blir mycket kostsamt för staten om dessa garantier måste realiseras.

Regeringens förslag syftar till att bana väg för en utbyggnad av kärnkraften. I stället för att staten ska ge sig in i vådliga kärnkraftsäventyr bör statliga resurser satsas på den förnybara energiproduktionen. Det energislag som har störst möjlighet för snabb utbyggnad och med genomgående goda ekonomiska kalkyler är vindkraften. Såväl havsbaserad som landbaserad vindkraft har stor potential att bidra till klimatomställningen. Samtidigt som kärnkraften förutsätter allt större investeringar, sjunker investeringskostnaderna för både vind- och solkraft.

3. Regeringens lagförslag, punkt 1 (C)

Elisabeth Thand Ringqvist (C) anför:

Jag har förordat att riksdagen ska avslå regeringens förslag. I det följande redovisar jag skälen till detta ställningstagande.

Jag anser att alla fossilfria kraftslag behövs för att det ska vara möjligt att klara klimatomställningen. Denna omställning kräver en snabb elektrifiering, med gröna och hållbara energilösningar. Sveriges energiproduktion måste byggas ut i en helt annan takt än vad som tidigare har förutsetts. Därtill är det bråttom. Därför är det logiskt att fokusera på den utbyggnad av energiproduktion som går att bygga snabbast, dvs. vind- och solkraft.

I takt med att forskningen om och utvecklingen av s.k. små modulära reaktorer går framåt är det, enligt min uppfattning, rimligt att ta bort begränsningen i miljöbalken om att det bara ska vara tillåtet med tio reaktorer i drift samtidigt i Sverige. Jag anser inte att det har någon betydelse om det är fler nya mindre reaktorer som tillkommer eller färre större. I det avseendet delar jag alltså regeringens uppfattning om att det bör vara möjligt att tillåta fler än tio reaktorer i drift samtidigt.

Däremot avvisar jag förslaget om att tillåta nya reaktorer på andra platser än där kommersiell kärnkraft produceras i dag, dvs. vid Oskarshamns, Ringhals respektive Forsmarks kärnkraftverk. Jag menar att det finns flera fördelar med att även fortsättningsvis endast tillåta denna typ av verksamhet på just dessa platser. Här finns ett starkt lokalt stöd och existerande anslutningar till elnätet. Säkerheten på de aktuella platserna är dessutom redan utredd.

Att avskaffa förbudet mot att endast bygga kärnreaktorer på existerande platser riskerar att fördröja utbyggnaden bl.a. genom de säkerhetspolitiska utredningar som krävs, och riskerna ökar för att de kommuner som berörs av nya etableringar inte alls vill ha kärnkraftverk inom sina gränser och därför använder sina möjligheter att utöva sin lagstadgade vetorätt mot en etablering. Varken Sverige eller klimatet har råd med en sinkad utbyggnadsprocess.

4. Regeringens lagförslag, punkt 1 (MP)

Elin Söderberg (MP) anför:

Jag har förordat att riksdagen ska avslå regeringens förslag. De huvudsakliga skälen till detta är följande.

Kärnkraften är förknippad med både stora risker och miljöproblem. Ny kärnkraft är dessutom förenad med betydande kostnader. Kärnkraften förutsätter att ändliga resurser som uran ständigt bryts och konsumeras. Urangruvorna utgör en stor miljöfara och stora områden i deras närhet förgiftas. När väl energin har utvunnits ur uranet måste det radioaktiva avfallet dessutom förvaras någonstans i tusentals år. Vid en större olycka kan miljöskadorna bli så omfattande och så kostsamma att hela Sveriges ekonomi hotas.

Jag är av den bestämda uppfattningen att framtiden finns i den förnybara energin. Sol- och vindkraft har utvecklats snabbt och ökar kraftigt både i Sverige och runt om i hela världen. Det investeras cirka tio gånger mer i förnybar kraftproduktion än i kärnkraft, bl.a. av den enkla anledningen att den förnybara energin är mycket billigare än kärnkraft. Det välrenommerade Internationella energiorganet (IEA) visar i sina analyser att ett system med förnybara energikällor kompletterat med energilagring och smart styrning är billigare än kärnkraft. Därtill går det mycket snabbare att etablera förnybar kraftproduktion som t.ex. vind- och solkraft än kärnkraft. Det finns helt enkelt varken pengar eller tid att slösa på detta tvivelaktiga kraftslag.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2023/24:19 Ny kärnkraft i Sverige – ett första steg:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet.

Följdmotionerna

2023/24:2751 av Birger Lahti m.fl. (V):

Riksdagen avslår proposition 2023/24:19 Ny kärnkraft i Sverige – ett första steg.

2023/24:2752 av Rickard Nordin m.fl. (C):

1. Riksdagen avslår regeringens proposition 2023/24:19 Ny kärnkraft i Sverige – ett första steg.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta bort bestämmelsen i 17 kap. 6 a § miljöbalken som reglerar antalet kärnkraftsreaktorer, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2023/24:2754 av Fredrik Olovsson m.fl. (S):

1. Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken.
2. Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en ändring i 17 kap. 6 a § miljöbalken och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om inriktningen i övrigt för politiken för ny kärnkraft och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2757 av Linus Lakso m.fl. (MP):

Riksdagen avslår regeringens proposition 2023/24:19 Ny kärnkraft i Sverige – ett första steg.

Motioner från allmänna motionstiden 2023/24

2023/24:27 av Robert Stenkvist (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att snabbutreda och eventuellt bygga en ”small modular reactor” (SMR) i Botkyrka och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:153 av David Perez m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör beakta behovet av en utökad kraftproduktion i Forsmarks kärnkraftverk och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:168 av Jörgen Grubb m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bygga ett nytt kärnkraftverk i Barsebäck av modernaste slag, med tillräcklig effekt för att täcka elbehovet i Skåne de närmaste 50 åren och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:611 av Sten Bergheden (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en tydlig plan och strategi för en utbyggnad av kärnkraften i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kärnkraften behövs och måste byggas ut för att klara framtidens elförsörjning och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:720 av Ulrika Heindorff m.fl. (M):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att etablera små modulära reaktorer i Skåne som baskraft och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:776 av Larry Söder (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör få i uppdrag att se över möjligheterna att planera för ny kärnkraft inom elområde 3 och 4 och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1961 av Laila Naraghi (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det kommunala vetot avseende kärntekniska frågor inte bör ändras, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2023/24:2450 av Emma Berginger m.fl. (MP):

28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avveckla kärnkraften och genomföra en stor utbyggnad av förnybar energi som vindkraft, solex och solvärme, särskilt i södra Sverige, med hänsyn till och bevarande av väl fungerande ekosystem och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2453 av Rickard Nordin m.fl. (C):

94. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av regelverken kring fusionsenergi och införandet av en nationell strategi för fusionsenergi och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2458 av Muharrem Demirok m.fl. (C):

23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att begränsningen på tio kärnkraftsreaktorer bör tas bort och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att kärnkraft inte subventioneras vid vare sig byggnation, drift eller avveckling och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2693 av Fredrik Olovsson m.fl. (S):

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kärnkraft och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i miljöbalken

Härigenom föreskrivs att 17 kap. 6 a § miljöbalken¹ ska upphöra att gälla vid utgången av december 2023.

¹ Senaste lydelse av 17 kap. 6 a § 2010:945.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet

Härigenom föreskrivs att 5 b § lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 b §²

Vid prövning av ärenden enligt denna lag ska 2 kap. och 5 kap. 3–5 §§ miljöbalken tillämpas. *Vid prövning av tillstånd att uppföra, inneha och driva en ny kärnkraftsreaktor ska även 17 kap. 6 a § miljöbalken tillämpas.*

Vid prövning av ärenden enligt denna lag ska 2 kap. och 5 kap. 3–5 §§ miljöbalken tillämpas.

Ett tillstånd enligt denna lag får inte avse transporter av använt kärnbränsle eller kärnavfall till platser eller länder som anges i 6 kap. 14 § strålskyddslagen (2018:396).

Ett tillstånd enligt 5 a § första stycket 1 får ges endast om det finns synnerliga skäl och genomförandet av det program som avses i 12 § inte försvåras. Ett tillstånd enligt 5 a § första stycket 2 får ges endast om det mellan Sverige och det andra landet finns ett avtal om slutförvaring och fördelarna med slutförvaring i det andra landet från kärnsäkerhets-synpunkt tydligt överväger fördelarna med slutförvaring i Sverige.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2024.

¹ Lagen omtryckt 1992:1536.

² Senaste lydelse 2018:1415.